

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ТА МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД АЛГОРИТМУ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ КОРИСТУВАЧАМИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Шевря Я.В.

Удосконалення форм фінансової звітності в процесі гармонізації з міжнародними стандарти, використання сучасних методів презентації обліково-економічної інформації обумовлюють процес вдосконалення економічного аналізу звітності для забезпечення оптимального алгоритму прийняття управлінських рішень користувачами, що в даній статті і досліджено. Автором розглянуті особливості алгоритму прийняття управлінських рішень користувачами, які ґрунтуються на економічному аналізі спеціалізованих форм і моделей фінансової звітності та фінансових показників, придатних для аналітичного обґрунтування, підтримки та прийняття ділових рішень.

Кількість бібліографічних посилань – 5, мова – українська.

Ключові слова: фінансова звітність, користувачі фінансової звітності, інвестори, масив фінансової інформації, аналіз фінансової звітності, прогнозування, алгоритм прийняття управлінських рішень, інформаційне забезпечення.

ВСТУП

На сьогоднішньому ринку в Україні, з високими інфляційними і кризовими тенденціями, купівельна здатність національної грошової одиниці знижується швидшими темпами, аніж відбувається приріст вкладеного капіталу. Нестабільність на фінансових та інвестиційних ринках спостерігається як в Україні, так і за кордоном, що ставить інвестора перед жорстким вибором щодо вкладення вільних інвестиційних ресурсів. Різке коливання валютних курсів також зумовлює обмеженість вкладення інвестицій в економіку України, оскільки, крім високих темпів інфляції, високого податкового тиску, нестабільності економіки, притаманним є також валютний ризик.

Гармонізація бухгалтерського обліку та фінансової звітності є однією з пріоритетних сфер в умовах європейської інтеграції. Фінансова звітність підприємства є інструментом, який пов'язує підприємство з користувачами, і на основі якого здійснюється економічний аналіз господарської діяльності підприємства, задовольняються інформаційні потреби користувачів та приймаються управлінські рішення. Удосконалення форм фінансової звітності в процесі гармонізації з міжнародними стандарти, використання сучасних методів презентації обліково-економічної інформації обумовлюють і процес вдосконалення економічного аналізу звітності для забезпечення оптимального алгоритму прийняття управлінських рішень користувачами. У практиці бухгалтерського обліку та звітності з'являється нова проблема, пов'язана з розмежуванням прибутків підприємства, які створені у виробничій сфері, а які отримані за допомогою впливу відділу обліку та звітності на основі альтернативності та креативності в процесі реєстрації господарських операцій та підготовці фінансової звітності. Деформація облікової інформації в процесі передачі її користувачам через фінансову звітність, впливає на управлінські рішення та довіру користувачів до якості фінансової звітності підприємства.

Актуальними в таких умовах є дослідження, спрямовані на удосконалення економічного аналізу спеціалізованих форм фінансової звітності, які надають користувачам інформацію, необхідну для алгоритму прийняття управлінських рішень в сучасних умовах господарювання.

Поставлена мета дослідження – удосконалити алгоритм прийняття управлінських рішень в межах економічного аналізу звітності, ґрунтуючись на показниках фінансової звітності, які відповідають міжнародним вимогам.

Відповідно до цільової спрямованості дослідження, поставлений ряд завдань, розв'язання яких має наукове та практичне значення:

- дослідити джерела облікової інформації про господарську діяльність національних та зарубіжних підприємств, як основу інформаційного забезпечення, базу даних для економічного аналізу та формування масиву фінансових показників для прийняття управлінських рішень;
- визначити основні організаційно-методологічні засади алгоритму прийняття управлінських рішень, що відповідають міжнародним вимогам;
- вдосконалити практичні аспекти та надати рекомендації в процесі підготовки даних фінансової звітності для підвищення ефективності прийняття управлінських рішень в сучасних умовах господарювання;
- визначити особливості аналізу джерел облікової інформації, що використовуються при розробці

альтернативних управлінських рішень.

Аналіз нормативно-правових, науково-методичних і практичних джерел інформації з розглянутих проблем підтверджується різновекторними напрямками дослідження, що присвячені окремим засадам прийняття управлінських рішень користувачами.

Вагомий внесок для формування методичних і практичних засад адаптації фінансової звітності, складеної згідно з вимогами міжнародних стандартів в умовах прийняття управлінських рішень, здійснили такі вчені, як: Бернштейн Л.А., Білуха М.Т., Бланк І.О., Бріггем Ю., Бутинець Ф.Ф., Ганусич В.О., Даньків Й.Я., Джеймс К. Ван Хорн, Голов С.Ф., Гура Н.О., Дорош Н.І., Дрозд І.К., Єфіменко В.І., Карлін Т.Р., Костюченко В.М., Коробов М.Ф., Купалова Г.І., Лахтіонова Л.А., Лучко М., Пушкар М.С., Уорд Г., Хегарті Т., Хоудхурі Ф., Швець В.Г. та інші.

Методологією досліджень є аналіз праць українських та зарубіжних вчених з проблем складання та аналізу фінансової звітності для прийняття рішень; застосування міжнародної практики в Україні через абстрагування, системний і комплексний підхід до вирішення проблеми та порівняльний аналіз. В процесі дослідження використані національні нормативні акти, Міжнародні стандарти фінансової звітності, наукові публікації, які стосуються проблем складання, аналізу звітності та прийняття управлінських рішень.

Дослідження здійснюється за такою концептуальною структурою: спочатку досліджується економічний зміст і суть алгоритму прийняття управлінських рішень, на наступному етапі – удосконалення методики та практичних засад алгоритму прийняття управлінських рішень на основі економічного аналізу, спеціалізованих форм фінансової звітності, комплексних фінансових показників, які підвищують ефективність прийнятих рішень користувачами та системою менеджменту підприємства. На заключному етапі узагальнено висновки та практичні рекомендації, пов'язані з прийняттям управлінських рішень користувачами на основі даних фінансової звітності підприємств.

1 ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ АЛГОРИТМУ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Приймаючи управлінські рішення, користувачу необхідно розробити такий проект, який не лише збереже інвестиції, а й забезпечить досягнення бажаних вимог користувача, заданий рівень прибутку та приріст вкладеного капіталу. На початку здійснення інвестицій проводиться аналіз основних показників, що пов'язані з поставленими цілями та стратегією дій у відповідності до інвестиційного проекту (провести аналіз фінансової звітності, бізнес плану, прогнозних даних тощо). Успіх інвестора, при підготовці та реалізації інвестиційного проекту, залежить від якості аналізу достовірних джерел інформації, прогнозування показників та алгоритму прийняття рішень. Аналіз діяльності підприємства показує, що більшість господарських операцій та процесів визначається керівництвом та менеджментом підприємства за допомогою управлінських рішень. Для виникнення необхідності в прийнятті рішення обов'язково повинна бути невідповідність між фактичним та бажаним станом діяльності об'єкта дослідження. Управлінське рішення визначається як творчий процес мислення суб'єкта управління, в результаті якого визначається, які заходи треба здійснити в даній фактичній виробничій ситуації або в звітності, передбачає узагальнення облікових даних, розробку форм бухгалтерської звітності, вибір методів економічного аналізу, що передбачається, для розв'язання певної проблеми й одержання бажаного результату [1, с. 157].

Специфіка прийняття управлінського рішення, на основі даних бухгалтерського обліку та фінансової аналізу, прогнозування і бюджетування діяльності підприємства для задоволення потреб користувачів. У відповідності до цільової спрямованості дослідження, автором визначені суть та особливості прийняття управлінського рішення на основі бухгалтерських даних та звітності підприємства. Отже, прийняття управлінського рішення користувачами – це розробка, оцінка та вибір найкращої з усіх запропонованих альтернатив розвитку об'єкта, що підлягає оцінці користувачами на основі даних бухгалтерського обліку. У відповідності до запропонованого визначення, прийняття управлінського рішення визначає не лише вибір однієї із наявних альтернатив, а й комплексну характеристику об'єкта дослідження, розробку, обґрунтування та оцінку нових альтернатив, методи їх вибору. Особливості структурних елементів прийняття управлінського рішення на основі інформаційної бази, що забезпечується системою бухгалтерського обліку, економічного аналізу та прогнозування наведені на рис. 1.

Рис. 1 Удосконалення інформаційного забезпечення етапів механізму прийняття управлінського рішення

Розглянемо детальніше кожен з елементів схеми інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень детальніше (див. рис. 1).

Неоднозначність розвитку об'єкта дослідження вимагає спрямувати його розвиток у напрямі, що забезпечить отримання бажаного результату. Тобто, виникає необхідність прийняття управлінського рішення (вибір напрямку розвитку об'єкта дослідження), яка потребує збору, узагальнення та накопичення інформації про об'єкт дослідження та його розвиток. Така інформація накопичується у вигляді цифрових та лінгвістичних даних регламентованої або довільної форми, а саме: форми фінансової та управлінської звітності, облікова політика підприємства та допоміжні дані, пов'язані з об'єктом дослідження.

На етапі збору інформації, із всієї сукупності, обираються дані, що найповніше характеризують об'єкт та задовольняють потреби суб'єкта прийняття рішення за допомогою сучасних методів презентації обліково-економічної інформації та спеціалізованих форм звітності. Обмеженість користувача у виборі форм звітності залежить від якості та досконалості ведення бухгалтерського обліку, повноти відображення всіх операцій на підприємстві. Як правило, користувачі віддають перевагу компаніям, у яких, на високому рівні, побудована система бухгалтерського, управлінського обліку та звітності, розвинута система менеджменту, які допоможуть побачити перспективи розвитку компанії очима власників підприємства та прийняти власні рішення. Збір даних, їх групування та представлення є одним з основних етапів алгоритму, оскільки від якості та достовірності первинних даних залежить якість прийнятих рішень. Виходячи з того, що результатом прийняття рішення може бути позитивні (прибутки) або негативні (збитки) наслідки, користувачу необхідно ефективно оцінити та проаналізувати діяльність майбутнього інвестиційного об'єкту.

Фундаментальною основою оцінки об'єкта інвестування та прийняття рішень є етап проведення фінансово-економічного аналізу. Ділове рішення, в рамках доцільності здійснення інвестицій, ставить перед собою завдання оцінки розвитку основних показників діяльності компанії в короткостроковій та довгостроковій перспективі, в результаті чого, економічний аналіз тісно зв'язаний з бюджетними процесами на підприємстві. В залежності від змісту отриманих даних та особливостей об'єкта дослідження, обирається методика та здійснюється аналіз джерел інформації, визначається поведінка та тенденції розвитку об'єкта дослідження в минулих та поточному періодах. Для забезпечення обґрунтування та підтримки прийняття правильного управлінського рішення, економічний аналіз розглядається як бізнес-процес, в якому необхідно виділити такі інфраструктурні елементи:

- процес узагальнення, систематизації, групування, зберігання та передачі достовірних аналітичних даних для їх аналізу;
- підготовка та презентація основних бюджетних, бухгалтерських, оперативних та управлінських форм звітності і їх аналіз;
- вибір методології, прийомів та інструментарію фінансово-економічного аналізу, що найефективніше забезпечує якісні інформативні показники, придатні для прийняття рішення;
- перелік основних агрегованих, системних та ідентифікованих економічних та фінансових показників, факторних моделей, бюджетних взаємоузгоджень, що відповідають поставленій меті та основним завданням аналізу (показники, які допоможуть обґрунтувати та прийняти або відхилити рішення);
- формування результатів аналізу у вигляді висновків та пропозицій.

Класифікація стадій проведення аналізу, наведена для ефективного прогнозування та прийняття рішення, вимагає розглянути його як основу обґрунтування прийняття правильного управлінського рішення, що присутня на всіх стадіях запропонованого алгоритму. Економічний аналіз необхідно розглянути як окремий процес, з виділенням таких організаційних елементів як аналізований період, методологія аналізу, відповідність її специфіці діяльності підприємства в окремих країнах та інформаційним джерелам тощо. Сукупність основних елементів структури та інфраструктури аналізу розглядається через управлінський аналіз, який тісно переплітається та розглядається в єдності з системою підтримки та прийняття рішення.

Етап розробки імовірних альтернатив розвитку об'єкта дослідження базується на узагальнених та проаналізованих даних, забезпечуючи основу для розгляду можливих альтернатив та тенденцій розвитку показників об'єкта дослідження у майбутніх періодах. Обґрунтування альтернатив та аналіз прогнозних даних, передбачають вибір найбільш імовірних та реальних напрямків розвитку об'єкта дослідження, з метою їх економічного аналізу, оцінки доцільності впровадження та результатів, які будуть отримані внаслідок їх практичної реалізації. Вибір карти базових прогнозних показників є динамічною та фундаментальною основою, що об'єднує в собі дані фінансового, управлінського, стратегічного аналіз та менеджменту, динамічних та статичних бюджетів, бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства. В залежності від рівня розвитку бюджетування на підприємства, розділимо економічний аналіз на три рівні:

а) аналіз ретроспективних показників діяльності підприємства, які характеризують його функціонування в минулих періодах та на момент початку розробки алгоритму прийняття рішень; базою для проведення такого аналізу є дані звітності бухгалтерського та управлінського обліку;

б) аналіз та оцінка значень планованих фінансових показників на період короткострокової та довгострокової перспективи; основним джерелом для аналізу, на даному рівні, є розроблена система бюджетів, що включає бюджет продажу, бюджет собівартості виготовленої та реалізованої продукції, бюджет дебіторської та кредиторської заборгованості, взаємну узгодженість фактичного та бюджетного балансу. Допоміжним елементом системи бюджетування, або її відсутності, є екстраполяція показників, що відображені в комплекті фінансової звітності компанії або обчислені на першому рівні аналізу (екстраполяція показників, що необхідні для аналізу та прийняття рішень);

в) поточний аналіз та оцінка відхилень між фактичними та плановими показниками на основі гнучких бюджетів та проміжних фінансових звітів.

Удосконалення алгоритму прийняття управлінських рішень, на цьому етапі, передбачає запропонувати суб'єкту управління широкую інформаційну базу даних, що описують об'єкт дослідження, альтернативи його розвитку та окреме їх обґрунтування. При цьому, необхідно обґрунтовано обрати перелік показників, що використовуються для стратегічних планів та бюджетування майбутньої діяльності підприємства. Розгляд запропонованого алгоритму

прийняття рішення, з позиції зовнішніх користувачів, передбачає, що вищенаведена база даних формується підприємством та передається їм в готовому вигляді.

Як видно з рис. 1, отримавши всі необхідні дані, які представляються різними структурними підрозділами підприємства (фінансово-економічний відділ, бухгалтерія, відділ прогнозування тощо), користувачу залишається обрати один із запропонованих інвестиційних проєктів (альтернатив), забезпечити його практичну реалізацію та контроль за його виконанням.

Отже, в широкому розумінні, розроблений алгоритм прийняття управлінського рішення об'єднує в своїй структурі підприємства та користувачів і передбачає:

- для підприємства – запропонувати методiku узагальнення, накопичення, аналізу та представлення даних про об'єкт дослідження користувачу (суб'єкту управління);
- для користувача – полегшити процес розробки, обґрунтування, підтримки та прийняття управлінського рішення.

Удосконалення алгоритму прийняття управлінських рішень, в сучасних умовах, здійснюється на основі моделювання та розробки спеціалізованих форм фінансової звітності. Удосконалення існуючих форм фінансової звітності та розробка спеціалізованих – сучасна вимога алгоритму прийняття управлінських рішень. Методологічними особливостями такого алгоритму є об'єднання таких структурних елементів, як:

1. Стандарти та спеціалізовані форми звітності, що відповідають вимогам національних та міжнародних стандартів, задовольняють специфічне поле інформаційних потреби користувачів.
2. Економічний аналіз облікових даних та форм звітності, які представлених в пункті 1.
3. Прогнозування основних показників та форм звітності, які необхідні для оцінки розвитку об'єкта дослідження в майбутньому (за допомогою, та на основі елементів 1 та 2).
4. Розробку інформаційної бази даних на основі оцінки ретроспективних (фінансова звітність, пункт 2) та перспективних (бюджетних, пункт 3) джерел інформації про досліджуваний об'єкт.
5. Процес вибору управлінського рішення та його обґрунтування на основі бази даних, розробленої в пункті 4.

На думку автора, спеціалізовані форми та моделі звітності розробляються для основних форм фінансової звітності, на основі яких розраховуються основні групи показників – Баланс та Звіт про фінансові результати. Інформація, що міститься в інших формах фінансової (Звіт про рух грошових коштів, Звіт про власний капітал, Примітки до фінансових звітів) та управлінської (в довільній формі) звітності не підлягає моделюванню, а використовується як допоміжна інформація в алгоритмі.

2 ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ, ЯК ОСНОВНИЙ ЕЛЕМЕНТ СУЧАСНОГО АЛГОРИТМУ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ

Прийняття управлінських рішень залежить від творчості та унікальних підходів користувачів. Хоч основна інформація про діяльність підприємства наведена у звітності підприємства, однак жодний набір форм звітності не носить практичного та прикладного характеру для користувача без економічного аналізу та додаткових розрахунків, оскільки звітність підприємства є лише інформаційною системою, яка показує координати знаходження підприємства на ринку. Виходячи з цього, основним завданням економічного аналізу є спрогнозувати координати діяльності підприємства на перспективу [3, с. 47].

Для правильного рішення необхідно ефективно використати підходящу методологію аналізу та певний набір показників, які характеризують діяльність об'єкта дослідження. Тому, форми фінансової звітності, які використовуються в якості інформаційної бази, повинні відповідати вимогам користувачів та потребам методології економічного аналізу.

Спеціалізовані форми фінансової звітності підприємства трансформують інформаційні потоки таким чином, щоб забезпечити простоту її використання та придатність для аналізу. Користувач, в першу чергу, зацікавлений у виборі таких показників, які забезпечать йому комплексний аналіз та системне прийняття рішення. Важливим є відслідкування зміни запропонованих показників у динаміці, для побудови трендів і динамічних рядів, які характеризують тенденції розвитку підприємства в цілому, так і окремих його показників. Обраний перелік коефіцієнтів в балансі (RONA, ROA, ROI, ROE, EVA) обґрунтований в якості їх використання для стратегічного планування та бюджетування майбутнього розвитку діяльності підприємства. Система фінансово-економічного аналізу має цілий комплекс методів і прийомів, які здатні забезпечити підтримку та обґрунтування прийняття рішень. Перед користувачами завжди постає вибір методики та методології аналізу, показників та індексів, які вирішують завдання, що стоять перед користувачами. Для ознайомлення користувачів з основними показниками фінансової звітності використовують експрес-аналіз та метод читання балансу (звітності). Однак, при оцінці діяльності підприємства, прийнятті інвестиційних рішень, такі методи є неефективними. Основою для виробництва і прийняття управлінських рішень є аналіз фінансового стану та результатів діяльності підприємства з використанням даних, що характеризують рух грошових коштів підприємства. Найбільш поширеним методом, що використовується для аналізу фінансової звітності, є аналіз за допомогою коефіцієнтів. Здійснюючи такий аналіз, необхідно враховувати фактори, які впливають на показники аналізу в минулому і поточному періодах, і можуть проявитися в майбутньому. Виходячи з цього, корисність фінансових коефіцієнтів залежить від вміння їх правильно інтерпретувати [5, с. 103].

Через велику кількість коефіцієнтів, які можна розрахувати на основі фінансової звітності, проведемо їх групування:

- 1) Показники ліквідності підприємства (платоспроможність);
- 2) Показники структури капіталу (залежність від кредиторів та інвесторів);
- 3) Показники ділової активності (оборотність активів, капіталу);
- 4) Показники рентабельності (ефективність діяльності підприємства);
- 5) Показники ринкової вартості (цінні папери на фондовому ринку).

Порівняння наведених груп фінансових коефіцієнтів, що використовуються у вітчизняній та закордонній практиці аналізу форм звітності, не визначають принципової різниці. Їх видозмінність пояснюється лише адаптивністю до форм фінансових звітів, що використовуються у вітчизняній та міжнародній обліковій практиці.

Якість фінансової звітності в Україні є перешкодою для зарубіжних користувачів, які, проводячи її оцінку, отримують хибні і неадекватні результати. Оскільки, стратегічною групою користувачів фінансової звітності для українського підприємства є інвестори, то здійснимо обґрунтування вибору комплексного набору фінансових показників, які характеризують їх потреби та відповідають наведеному алгоритму. З урахуванням специфіки фінансової звітності в Україні, сукупність фінансових показників, що застосовуються в національній практиці коефіцієнтного аналізу є численною. Зауважимо, що прийняття важливих рішень на основі національної чи міжнародної фінансової звітності базується на ключових, комплексних, загальноприйнятих та стабільних фінансових показниках. Обґрунтування запропонованих показників здійснимо на основі розрахунку ключового показника ефективності діяльності для інвесторів – рентабельність власного капіталу. Міжнародним аналогом даного показника є прибуток на власний капітал (Return on Equity, ROE). Економічна суть цього показника полягає у визначенні величини, що показує розмір чистого прибутку (в грошових одиницях), який припадає на одну грошову одиницю власного капіталу.

$$\text{Рентабельність власного капіталу} = \frac{\text{Чистий прибуток підприємства}}{\text{Власний капітал}} \quad (1)$$

При дослідженні суті рентабельності власного капіталу встановлено, що вона містить цілий комплекс показників, які можуть бути корисними для користувачів та впливають на розрахунок. Мова йде про те, що на показник рентабельності капіталу впливають показники оборотності, фінансової стійкості (структури покриття) та прибутковості (рентабельності), тобто:

$$\frac{\text{Виручка від реалізації}}{\text{Активи}} \times \frac{\text{* Активи}}{\text{Власний капітал}} \times \frac{\text{Чистий прибуток підприємства}}{\text{Виручка від реалізації}} \quad (2)$$

(Оборотність активів) x (Покриття власного капіталу активами) x (Рентабельність продаж)

Як видно з розгорнутої формули рентабельності власного капіталу (2), на неї впливає оборотність активів (ділова активність), відношення активів та власного капіталу (мультиплікатор) і рентабельність продажу (ефективність). Використання розгорнутої формули, по-перше - дозволяє бачити аналітику даних, які використовуються при розрахунку, по-друге - визначити елементи, впливаючи на які, можна підвищити рентабельність власного капіталу, по-третє - аналітичність формули надає можливість користувачам виокремити вплив креативних та альтернативних факторів в бухгалтерському обліку на їх значення, з урахуванням кількісних та якісних характеристик суттєвості.

Для доповнення інформаційної бази, що використовується для прийняття управлінського рішення, важливим є показник грошового потоку, що визначається на основі даних Звіту про рух грошових коштів в розрізі операційної, фінансової та інвестиційної діяльності (Cash Flow). Цей показник надає оцінку внутрішніх джерел фінансування бізнесу (індикатор фінансової стійкості) та додаткову інформацію, яка може бути корисною при оцінці рентабельності, ліквідності та ділової активності підприємства [4, с. 142].

Огляд основних фінансових показників, які запропоновані і цікавлять інвесторів, ґрунтується на законах ринкової економіки та взаємозв'язках, що діють на ринку. Основною перевагою ефективного використання такого набору показників є розуміння їх суті та зміни у динаміці. Розуміння структури основних показників дозволяє, з оптимальної кількості необхідних фінансових даних, отримати максимально ефективний результат та рішення.

Концептуальна модель формування карти фінансових показників для прийняття рішень полягає в тому, що даний процес розподіляється на складові блоки: вхідний (модель джерела інформації для аналізу), методологічний (проміжний - методика аналізу), та вихідний (комплекс базових та розрахункових показників).

На основі вищенаведеної інформації, та для практичної реалізації алгоритму прийняття управлінського рішення, економічний аналіз проводиться в такій послідовності:

- I. Експрес – аналіз діяльності підприємства:
 1. Огляд форм фінансової звітності.

2. Взаємна узгодженість ключових показників фінансових звітів.

3. Ознайомлення з обліковою політикою підприємства.

II. Структурний аналіз звітності:

1. Аналіз порівняльного розширеного аналітичного балансу.

2. Огляд та оцінка основних звітних показників діяльності підприємства.

3. Горизонтальний та вертикальний аналіз активів, власного капіталу, зобов'язань, доходів та витрат підприємства (структура, динаміка, структурна динаміка, тренди).

III. Коефіцієнтний аналіз:

1. Аналіз ефективності діяльності підприємства.

2. Аналіз фінансової стійкості.

3. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства.

4. Аналіз ділової активності та робочого капіталу.

5. Аналіз взаємозв'язків між групами коефіцієнтів та показниками спеціалізованих форм звітності.

6. Аналіз показників на основі ринкової вартості.

IV. Факторний аналіз та аналіз за відхиленнями:

1. Побудова факторних моделей на основі типу взаємозв'язку між показниками, факторами та коефіцієнтами (для формули 2).

V. Управлінський аналіз:

1. Управлінський аналіз та його дані, які необхідні для отримання повної і достовірної характеристики актуального стану підприємства, прогнозування розвитку його ключових показників на перспективу, за допомогою додаткових джерел інформації (даних управлінського та фінансового обліку і звітності, фінансових та операційних бюджетів тощо), які більш інформативні у порівнянні з якістю публічної фінансової звітності в Україні.

Прийняття ділових та інвестиційних рішень на основі управлінських даних та звітності має переваги навіть у порівнянні з МСБО, оскільки інформація, представлена у натуральних вимірниках та не у фінансовому вигляді, який не знаходить відображення у фінансовій звітності за офіційними стандартами, але дозволяє користувачам володіти корисною інформацією в процесі оперативного та стратегічного прийняття рішень [2, с. 15].

Гармонізація бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні з міжнародними стандартами впливає не лише на бухгалтерський облік, але й на економічний аналіз. Відмінності в формі, структурі та особливостях складання форм фінансової звітності за П(С)БО, МСФЗ чи GAAP, вимагають змін і пристосувань прийомів та методів економічного аналізу форм бухгалтерської звітності для надання додаткової інформації, що описує можливі альтернативи розвитку явища та є вихідною для прогнозування його розвитку. Прогнозування, як елемент запропонованого алгоритму, передбачає побудову форм фінансової звітності та прогнозування розвитку показників, що були вихідними для аналізу і забезпечують основу для оцінки перспектив розвитку аналізованого об'єкта. Така узгодженість забезпечує порівнянність даних, полегшує процес аналізу ретроспективних та прогнозних даних звітності, підвищуючи ефективність процесу прийняття рішень на основі комплексного інформаційного забезпечення.

В результаті здійснених організаційних та методичних аспектів алгоритму прийняття управлінських рішень, отримуємо інформаційну базу даних, яка характеризує минулий, поточний та перспективний розвиток об'єкта дослідження. Важливим моментом, на етапі представлення інформаційної бази користувачам, залишається відповідність даних усім якісним характеристикам та принципам облікової інформації, оскільки з цього моменту, користувачі особисто прийматимуть управлінські рішення та несуть відповідальність за якість їх реалізації та отримані результати. Щоб диверсифікувати ризик прийняття неправильного управлінського рішення користувачами, підприємству слід навести спектр інформації, який тісно пов'язаний з об'єктом дослідження та акцентує увагу на оптимальному наборі комплексних показників, які є достовірним підґрунтям для прийняття рішення.

У відповідність розробленому алгоритму прийняття рішень та комплексного задоволення широкого кола інформаційних потреб основної групи користувачів, оптимальний набір форм фінансової звітності для інвестора рекомендується складати з таких компонентів:

1. Офіційна бухгалтерська звітність (затверджений офіційний пакет фінансової звітності, яка складена за національними П(С)БО); паралельно необхідно представляти національну фінансову звітність, яка відповідає вимогам міжнародних стандартів (особливо це актуально для міжнародних інвесторів, яким українська фінансова звітність несе менше інформації, ніж звітність за МСФЗ).

2. Комплекс звітності, представленої системою управлінського обліку. Як додаткове та основне джерело інформації для інвестора, ці звіти є актуальними в Україні, з урахуванням рівня тіньової економіки, при якому складається публічна бухгалтерська звітність. Цей інформаційний елемент може містити сукупність звітності, що представляється виключно внутрішнім користувачам та містить конфіденційну інформацію.

3. Поточні та стратегічні бюджети компанії. Основна увага приділяється наявності бюджетування (планування) на підприємстві. Перевага надається підприємствам з наявністю розроблених статичних та динамічних (гнучких) бюджетів, на основі яких можна аналізувати хід виконання бюджету чи оцінити подальші перспективи розвитку компанії, які очікує менеджмент підприємства. Важливими, в даному розділі, є деталізовані операційні бюджети (бюджет продаж, виробництва, собівартості, витрат тощо) та бюджетні форми фінансових звітів, на основі яких, з урахуванням ризиків та похибок, можна оцінити результативність діяльності підприємства до початку здійснення

інвестицій.

4. Додаткова інформація, яка, на думку менеджменту компанії, дасть інвестору більш детально та досконало зрозуміти всю інтерпретовану вище інформацію. Мова йде про бізнес-плани підприємства, примітки до всіх фінансових звітів, розшифровки статей балансу, спеціалізовані форми фінансових звітів, які розкривають діяльність підприємства під кутом, що найбільш привабливий для інвестора та для залучення інвестицій.

Запропонований компонентний набір форм звітності є актуальним для сучасного інвестора, а для українського підприємства – один з допоміжних елементів у процесі залучення інвестицій та підвищення його інвестиційної привабливості.

Розроблений алгоритм прийняття управлінських рішень є методичною основою дій інвестора при розробці стратегії інвестування. Цінність методики також полягає в тому, що інвестори та менеджмент компанії співпрацюють між собою, вирішуючи спільне питання: обґрунтовано залучити вкладення інвестицій на основі показників, що реально демонструють високу інвестиційну привабливість підприємства та забезпечують хороші практичні результати.

Практична реалізація алгоритму прийняття управлінського рішення здійснюється через розроблену інформаційну базу, яка комплексно характеризує діяльність підприємства, надає широкий спектр значень фінансових коефіцієнтів та визначає основні показники, які є базовими для прийняття рішення. Інформаційна база, розроблена за результатами дослідження, отримала назву карт-матриць фінансових показників, які детально будуть розглянуті у наступних публікаціях.

Розроблений алгоритм прийняття управлінських рішень та його структурні елементи можуть бути використані для оцінки інвестиційної привабливості підприємств, доцільності та рентабельності вкладення інвестицій, а також для підвищення ефективності управління діяльністю підприємств. Запропоновані базові, розрахункові та бюджетні карти фінансових показників можна використати як інформаційні масиви для Методики інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій, розроблених Агентством з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій у відповідності до наказу №22 від 23.02.1998 року.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження, пов'язаного з організаційно-методичними та практичними аспектами методики прийняття управлінських рішень на основі даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності полягають в таких висновках та пропозиціях:

1. Запропонована структурно-логічна блок-схема алгоритму прийняття управлінських рішень, яка об'єднує економічний аналіз, спеціалізовані форми фінансової звітності, бюджетування та прогнозування. Основні блоки запропонованого алгоритму: вхідний (модель джерела інформації для аналізу), методологічний (проміжний - методика аналізу), та вихідний (комплекс базових та розрахункових показників).

2. Розроблена методика прийняття управлінських рішень користувачами, яка передбачає вхідний блок інформації (модельовані джерела та форми), її економічний аналіз, прогнозування та механізм прийняття рішення.

3. Удосконалений процес здійснення економічного аналізу стандартних та спеціалізованих форм фінансової звітності, як основної складової алгоритму, на основі комплексних фінансових показників.

4. Обґрунтовані формули комплексних аналітичних фінансових показників, які пов'язують ділову активність, активи, власний капітал та рентабельність. Такі показники є основою запропонованого алгоритму та підвищують ефективність прийняття управлінських рішень.

5. Сформований оптимальний набір форм бухгалтерської звітності, який комплексно задовольняє потреби інвесторів, як стратегічної групи користувачів фінансової звітності національних підприємств.

Подальші наукові дослідження будуть спрямовані на розробку масиву облікової інформації у вигляді карт та матриць фінансових показників, для забезпечення практичної реалізації алгоритму прийняття управлінських рішень.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Василенко В.О. Теорія і практика розробки управлінських рішень: Навчальний посібник. – К.: ЦУЛ, 2003. - 420с.
2. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: Монографія. Центр учбової літератури. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 522 с.
3. Нападовська Л.В. Облікова інформація як ресурс розвитку економіки // Науковий вісник Державної академії статистики, обліку та аудиту. - 2003. - № 1. - С. 18-22.
4. Пушкар М.С. Креативний облік (створення інформації для менеджерів): Монографія. – Тернопіль: Карт-бланш, 2006. – 334с.
5. Шеверя Я. Удосконалення методів аналізу та прийняття управлінських рішень на основі комплексної моделі фінансової звітності / Я.Шеверя // Школа професійного бухгалтера. - 2008.- №11 (95).- С. 29-33.

Шевря Ярослав Вікторович, викладач кафедри обліку та аудиту Ужгородського національного університету, аспірант, член ФПБАУ, САР, тел.: (097) 960-26-40, e-mail: slava@comfortbud.com.ua